

Samen voor succes in armoedebestijding: Hengelo

*Onderzoek en advies in het kader van de Nederlandse
Stedenestafette 2010*

Hugo Swinnen
Fabian Dekker
Freek Hermens

December 2010

Inhoud

1	De Stedenestafette in Hengelo	5
1.1	De Stedenestafette	5
1.2	De manifestatie van Hengelo	5
1.3	Leeswijzer	6
2	Minima en inkomensondersteuning in Hengelo	7
2.1	Kerncijfers over de gemeente	7
2.2	De gemeentebevolking in tien inkomensgroepen verdeeld	8
2.3	Wie zijn de minima in Hengelo?	9
2.4	De regelingen voor minima	10
3	Armoedebeleid in Hengelo: de gemeente en maatschappelijke organisaties	11
3.1	Inzet van de gemeente	11
3.2	De inzet van maatschappelijke organisaties	14
3.3	Minima over minimabeleid	14
3.4	Mooie projecten voor de minima	16
4	Samenwerken aan armoedebeleid in Hengelo	19
4.1	Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima	19
4.2	Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat	19
4.3	Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties	22
4.4	Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling	25
4.5	Lokale samenwerkingsverbanden	25
5	Versterking van de lokale sociale agenda in Hengelo	29
5.1	Respons op de vragen van de gemeente Hengelo aan het veld	29
5.2	Wensen voor de lokale sociale agenda	30
5.3	Wensen voor samenwerking	30
6	Samen verder werken aan succes: conclusie en aanbevelingen	33
6.1	Hoofdconclusie en lokale sociale agenda	33
6.2	Armoede en sociale uitsluiting in Hengelo	34
6.3	Armoedebestrijding met een visie	34
6.4	Uitvoering kent haar sterktes en zwaktes	35
6.5	Aanbevelingen	36
	Literatuur en documenten	37
	Bijlagen:	
	1 Wensen voor de lokale sociale agenda	39
	2 Over het onderzoek in Hengelo	41

1 De Stedenestafette in Hengelo

1.1 De Stedenestafette

2010 is het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting en de gemeente Hengelo doet daaraan mee. Armoede en sociale uitsluiting zijn ook in Nederland hardnekkige fenomenen die, volgens Europese cijfers, ongeveer 10% van de bevolking raken. Het tegengaan van armoede en uitsluiting gebeurt vooral lokaal. Het huidige beleid is steeds meer gericht op het doorbreken van afhankelijkheid van mensen met een minimuminkomen en op het bevorderen van hun participatie en zelfredzaamheid.

Op initiatief van de gemeente Utrecht, MOVISIE en het Verwey-Jonker Instituut is er dit jaar een Stedenestafette: drieëntwintig gemeenten geven elkaar het stokje door om aandacht te vragen voor armoede in Nederland. Lokale initiatieven krijgen door de Stedenestafette meer bekendheid, gemeenten kunnen leren van elkaar, en op lokaal niveau wordt de samenwerking tussen verschillende partijen versterkt.

In dit kader voerde het Verwey-Jonker Instituut in de gemeente Hengelo een onderzoek uit naar de samenwerking op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Dit onderzoek kent verschillende onderdelen: een inventarisatie van het bestaande onderzoek en de inhoud van het beleid, een enquête en interviews (zie Bijlage 2 voor meer details over het onderzoek). De resultaten van het onderzoek zijn verwerkt in dit rapport.

De belangrijkste resultaten werden gepresenteerd tijdens een lokale manifestatie die de gemeente Hengelo organiseerde op 12 november 2010, getiteld: Samen de armen uit de mouwen.

1.2 De manifestatie van Hengelo

De gemeente Hengelo organiseerde op 12 november 2010 een armoedeconferentie, met als uitgangspunt dat armoedebestrijding alleen goed vorm kan krijgen als alle partijen er samen voor gaan: 'Samen de armen uit de mouwen'. De aandacht ging tijdens deze estafettedag in het bijzonder uit naar de werkenden en zelfstandigen met een laag inkomen. Deze mensen maken nauwelijks gebruik van gemeentelijke regelingen, ook niet voor hun kinderen. *'Hier zien wij als gemeente graag verandering in'*, luidde het in de uitnodiging. *'Gezamenlijk kunnen alle netwerken binnen de stad hieraan een bijdrage leveren'*.

1.3 Leeswijzer

In dit rapport brengen we het beleid en de praktische initiatieven rond armoede en sociale uitsluiting in Hengelo op hoofdlijnen in kaart. Er zijn zes hoofdstukken, opgebouwd uit een aantal korte paragrafen. Voor alle gemeenten die deelnemen aan de Stedenestafette wordt het rapport op dezelfde manier opgezet. De citaten in de tekst zijn afkomstig uit de interviews en de enquête. Het eerste hoofdstuk is de inleiding, met informatie over de manifestatie. Hoofdstuk 2 concentreert zich op de vraag wie de minima in Hengelo zijn en hoe hun inkomensondersteuning geregeld is. In Hoofdstuk 3 gaan we nader in op het armoedebeleid; zowel de inzet van de gemeente als die van de maatschappelijke organisaties komen aan bod. In Hoofdstuk 4 staat de samenwerking tussen de verschillende partijen centraal. Hoofdstuk 5 heeft de wensen voor de lokale sociale agenda als onderwerp. In Hoofdstuk 6, tenslotte, presenteren we de conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek.

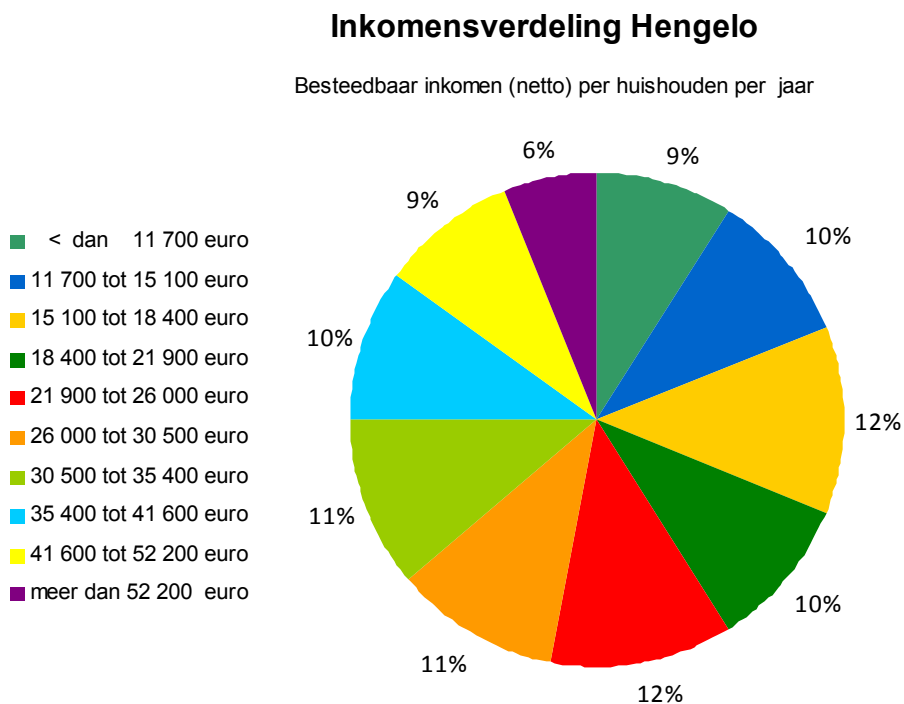
2 *Minima en inkomensondersteuning in Hengelo*

2.1 *Kerncijfers over de gemeente*

Aantal inwoners <i>(Bron: CBS per 1 januari 2009)</i>	80.925
Aantal uitkeringsgerechtigden <i>(Bron: CBS 2009 3e kwartaal)</i>	6.520 3.930 arbeidsongeschiktheidsuitkeringen 1.660 Ww-uitkeringen 1.930 bijstandsgerechtigden
Aantal inwoners onder de 120% bijstandsniveaugrens <i>(Bron: StimulanSZ 2008)</i>	4.109
Aantal kinderen in een bijstandssituatie <i>(Bron: Kinderen In Tel. Databoek 2010)</i>	1.120

De doelgroep van het Hengelose armoedebeleid (de groep beneden de 120% van de bijstandsnorm, zie verder in dit rapport) betreft dus ongeveer 5% van de totale bevolking. Beleid ter bestrijding van sociale uitsluiting is natuurlijk breder. Daar horen in elk geval ook uitkeringsgerechtigden bij van wie het inkomen niet beneden de 120%-norm blijft.

2.2 De gemeentebestuur in tien inkomensgroepen verdeeld

(Bron: CBS 2006: Inkomensverdeling alle huishoudens naar inkomensgroepen)

Negen procent van de huishoudens in Hengelo zit in de laagste inkomensgroep, die minder dan 11.700 euro per jaar te besteden heeft. Landelijk varieert dit percentage van 5% tot 23%.

Daarbij valt aan te tekenen dat in 2010 slechts de bijstandsnorm voor alleenstaanden en alleenstaande ouders binnen die laagste inkomenscategorie valt. De bijstandsnorm voor gehuwden of samenwonenden komt zelfs iets boven de tweede inkomensgroep uit (maar de cijfers in de grafiek hierboven zijn die van 2006).

2.3 *Wie zijn de minima in Hengelo?*

In de gemeente Hengelo leven circa 9.000 mensen van een (gezins)inkomen tot 120% van het minimum in 2008 (Gemeente Hengelo, 2010). In de rapportage 'Koers op Kansen' lezen we dat het percentage huishoudens dat aangeeft moeilijk rond te kunnen komen de afgelopen jaren is toegenomen van 8 naar circa 13%. Ook het aantal schuldsanerings en huurachterstanden laat de laatste paar jaar een stijging zien. Tevens zien we dat er circa 1.000 kinderen zijn die in gezinnen leven met een laag inkomen. Dit is met name het geval in de wijk Klein Driene. Hengelo kent verschillende groepen minima, zoals allochtonen, eenoudergezinnen, kinderen, ouderen en kleine zelfstandigen. Vooral de laatste groep lijkt bovengemiddeld te zijn getroffen door de economische crisis en is daardoor in financiële problemen gekomen. De groep minima heeft in Hengelo derhalve een diverse samenstelling. Een beleidsambtenaar zegt hierover: *'Het is moeilijk om het te groeperen. Het is zo divers. Alle groepen komen langs, van alleenstaande ouders tot zelfstandigen'*. Met name de laatste groep is voor de gemeente Hengelo lastig te bereiken, aangezien ze zich niet altijd bij de gemeente melden.

Als we kijken naar de problemen waar minima mee te maken krijgen zijn dit, naast financiële tekorten, een lagere maatschappelijke participatie, gezondheidsproblemen en het langdurig afhankelijk zijn van een uitkering. Dat mensen moeten rondkomen van een minimum inkomen is overigens niet altijd even goed zichtbaar: *'Mensen leven achter de voordeur en het huis kan er netjes uitzien. Hierdoor kan armoede onzichtbaar zijn, maar ze is er wel. Ze hebben geen geld om activiteiten te ondernemen en om kinderen aan uitjes te laten deelnemen'*.

Minima hebben volgens de geïnterviewde personen vooral behoefte aan extra financiële middelen en aan ondersteuning bij het vinden van de juiste instanties en de voor hen bestemde sociale regelingen. Een geïnterviewde regievoerder zegt hierover: *'Het gaat om extraatjes. Dat mensen bijvoorbeeld een keer op vakantie kunnen, want daar komen ze nooit aan toe. Maar ook zwembadkaartjes of kaartjes voor de film. (...) Plus persoonlijke ondersteuning is nodig, dat mensen weer aan de slag kunnen komen via werk of vrijwilligerswerk'*. Een andere respondent is hier echter rechtlijniger in: *'Het gaat natuurlijk primair om geld'*.

Volgens de geïnterviewde regievoerders en maatschappelijke organisaties zijn de minima voldoende zichtbaar: *'de gemeente heeft hier voldoende zicht op, hooguit zou je kunnen zeggen dat het niet-gebruik van regelingen nog omlaag kan'*. Dat de gemeente oog heeft voor minima komt ook naar voren uit het specifiek benoemen van risicogroepen in het gemeentelijke armoedebeleid. Hier komen we in het volgende hoofdstuk op terug.

2.4 De regelingen voor minima

De gemeente Hengelo kent verschillende regelingen die tegemoet komen aan mensen in een armoedesituatie. De gemeente Hengelo hanteert als norm voor (inkomens)ondersteunende regelingen 120% van het sociaal minimum. Tabel 1 geeft een overzicht van de ondersteunende maatregelen in Hengelo.

Tabel 1: Armoederegelingen in Hengelo

Regeling	Doelgroep en bereik
Sport- en cultuurfonds	Voorzieningen ter bevordering van de deelname aan sportieve- en culturele activiteiten van mensen met een inkomen tot 120% van het minimum. Het aantal aanvragen bedraagt 1.050 in 2009.
Zwemlessen	Dit betreft vergoedingen om zwemlessen voor mensen met een inkomen tot 120% van het minimum mogelijk te maken. In 2009 waren er 130 aanvragen.
Vakantiebijdrage	Een vakantiebijdrage voor mensen met een laag inkomen. In 2009 waren er 320 bijdragen.
Schouwburg	Kortingsacties gericht op schouwburgbezoek. In 2009 ging het om 1.458 personen.
Krant	De krant is opgenomen in het vergoedingenpakket voor minima en betreft 850 aanvragen in 2009.
Bibliotheek	Een voorziening ter bevordering van het lidmaatschap van de bibliotheek. In 2009 ging het om 1.500 mensen met een laag inkomen.
Studiekosten	Een vergoeding van de studiekosten. In 2009 ging het om 870 kinderen.
Collectieve ziektekostenverzekering	Aan mensen met een laag inkomen wordt de mogelijkheid geboden om gebruik te maken van een collectieve zorgverzekering. In 2009 hebben 5.373 personen hiervan gebruik gemaakt.
Bijzondere bijstand	Voor mensen op of onder 120% van het sociaal minimum die bijzondere kosten hebben. In 2009 ging het om 2.486 aanvragen.
Langdurigheidstoelage	Mensen die drie jaar of langer een inkomen op bijstandsniveau hebben, kunnen één keer per jaar een langdurigheidstoelage krijgen. Het ging om 1.247 aanvragen in 2009.
Schuldhelpverlening	Schuldhelpverlening is gericht op alle inwoners van Hengelo met financiële problemen.

Bronnen: 'Op koers in Armoedebestrijding' (2010); 'Koers op Kansen' (2008).

3 *Armoedebeleid in Hengelo: de gemeente en maatschappelijke organisaties*

3.1 *Inzet van de gemeente*

Visie en doelstelling van het armoedebeleid

De gemeente Hengelo ziet armoede als een ‘complex verschijnsel’, zo is te lezen in de nota ‘Koers op Kansen’(Gemeente Hengelo, 2008). In deze nota gaat de gemeente Hengelo uit van verschillende verschijningsvormen van armoede:

- De harde kern: hierbij gaat het om mensen die gedurende meerdere generaties in armoede leven.
- Langdurige uitkeringsafhankelijkheid: deze groep omvat vooral éénoudergezinnen en/of tienermoeders met een langdurige Wwb-uitkering.
- Werkende armen: tot deze groep behoren alleenstaande ouders en kleine zelfstandigen met onvoldoende financiële middelen.
- De zogenaamde frictiearmen: Bij deze groep gaat het om personen in tijdelijke armoedesituaties.
- Psychologische armoede: hierbij gaat het om de personen die objectief gezien niet arm zijn maar zich wel arm voelen.

Het armoedebeleid in de gemeente Hengelo krijgt vervolgens vorm via een viertal hoofdlijnen (Gemeente Hengelo, 2010a):

1. Inkomensversterking
2. Bevordering van participatie
3. Verbetering van de dienstverlening, en
4. Bestrijding van het niet-gebruik

Naast deze uiteenlopende verschijningsvormen en hoofdlijnen van armoede(bestrijding) onderscheidt de gemeente Hengelo in haar armoedebeleid een aantal risicogroepen. Zo benoemt de gemeente éénoudergezinnen, huishoudens met een uitkering, chronisch zieken, allochtonen, ouderen, werkenden met een laag inkomen, kleine zelfstandigen en kinderen, als categorieën die het vaakst met een laag inkomen te maken hebben. Er is in Hengelo veel aandacht voor zowel de oorzaken als de gevolgen van armoede: *‘Armoede betekent een gebrek aan financiële middelen, maar ook sociale uitsluiting’*, aldus een regievoerder.

De gemeente Hengelo heeft als visie dat arbeidsparticipatie de beste manier is om uit een armoede-situatie te raken. Zo lezen we dat *'Participatie staat voor het activeren van burgers tot meer actieve deelname aan de maatschappij, met als doel uitsluiting tegen te gaan'* (Gemeente Hengelo, 2010b). Hierbij hanteert de gemeente een integrale benadering om armoede te bestrijden; van inkomens-versterking en preventie tot participatiebevordering. Speciale aandacht bestaat er voor huishoudens met kinderen en voor het aanbieden van maatwerk, aangezien de aanpak van armoede zoveel moge-lijk op de persoon afgestemd dient te zijn (Gemeente Hengelo, 2008: 15). De gemeente Hengelo heeft haar armoedebeleid vertaald in concrete regelingen, waar we er een aantal van zullen bespreken.

De inhoud van het gemeentelijke armoedebeleid

Elke gemeente speelt een centrale rol in de bestrijding van armoede. Ze doet dat door mensen te voorzien van een inkomen via de Wwb, door middel van inkomensondersteunende maatregelen als kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen, door het aanbieden van een collectieve ziektekostenverzekering, door bijzondere bijstand, door re-integratie en door middel van schuldhulpverlening. Hengelo doet dat ook.

Fitis, het gemeentelijke re-integratiebedrijf, bemiddelt ongeveer vierhonderd cliënten per jaar. Voor het overgrote deel gaat het om gesubsidieerde banen of banen met behoud van uitkering. Ook de SWB groep (de voormalige sociale werkplaats) willen we in dit kader noemen. Werklozen met of zonder handicap worden via de SWB intern opgeleid en via leer-werktrajecten aan een diploma geholpen. Hengelo maakt bovendien werk van de contacten met het lokale bedrijfsleven. Kenmerkend voor de samenwerking met het lokale bedrijfsleven is het Pact Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in Hengelo. Op initiatief van de gemeente Hengelo is dit netwerk in 2007 opgericht. Inmiddels zijn er al meer dan honderdvijftig werkgevers die zich intensief inzetten voor maatschap-pelijke vraagstukken.

De gemeente Hengelo richt zich intensief op het aanpakken van achterstandssituaties van jongeren. In het kader van het *'Aanvalsplan Jeugdwerkloosheid'* (Gemeente Hengelo, 2009) probeert de gemeente bijvoorbeeld om samen met het onderwijs en het bedrijfsleven te voorkomen dat jongeren thuis komen te zitten. Dit gebeurt onder meer via het aanbieden van leerwerkplekken en traineeplaatsen. Een respondent noemt ook *'De Kapstok Leerwerktrajecten': Dat is nog eens een mooi initiatief. Het zijn speciale onderwijsprogramma's gericht op jongeren met gedragsproblemen'*. Naast deze initiatieven ontwikkelt de gemeente Hengelo zelf ook diverse projecten die zich richten op de preventie van achterstandssituaties, zoals integrale zorgstructuren en vroegschoolse educatie (Gemeente Hengelo, 2008).

Qua inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Hengelo een uitgebreid armoedebe-leid (Gemeente Hengelo, 2008: 15), met een nadruk op maatwerk. De inkomensgrens die de doel-groep afbakt ligt op 120% van de bijstandsnorm. Het gaat hierbij om maatregelen zoals een tegemoetkoming in sportieve en culturele activiteiten, een langdurigheidstoelage, en bijzondere bijstand (zie ook Hoofdstuk 2). Naast deze inkomensondersteunende regelingen heeft de gemeente Hengelo veel aandacht voor preventie en maatschappelijke participatie. Zo is er voor kinderen in Hengelo het Jeugdsportfonds om kinderen de kans te bieden om te sporten. De *'talentschool'* heeft als doel kinderen extra mogelijkheden te geven om te leren en vaardigheden te ontwikkelen, en de

deelname aan het convenant 'Kinderen doen mee' biedt kinderen de kans om deel te nemen aan maatschappelijke activiteiten. Daarnaast zijn veel maatregelen genomen rondom de bevordering van de maatschappelijke participatie en de gezondheid van volwassenen. Het nadrukkelijk aanbrengen van een verband tussen gezondheids- en participatiebevordering zijn we niet zo expliciet tegengekomen bij de meeste andere deelnemers aan de Stedenestafette.

Volgens een geïnterviewde regievoerder doet de gemeente Hengelo voldoende voor mensen met een laag inkomen: *'De gemeente doet veel aan inkomensondersteuning, maar werkt ook preventief en heeft oog voor activering'*. Een andere persoon sluit hierop aan: *'Hengelo heeft een redelijk goed en uitgebreid voorzieningenniveau. Er zijn allerlei voorzieningen voor minima om in hun bestaan te voorzien'*. Bovendien is de snelheid waarmee aanvragen voor regelingen worden afgehandeld *'echt goed'* te noemen. Dit blijkt ook uit het gegeven dat de gemeente Hengelo een van de kortste afhandeltermijnen heeft voor Wwb-aanvragen. (www.sgbo.nl)

Ter preventie van armoede bij kleine zelfstandigen is er de organisatie ROZ (Regionale Organisatie Zelfstandigen). Daarmee is de gemeente Hengelo in het bereiken van werkende armen verder dan menige andere gemeente die deelneemt aan de Stedenestafette. Het ROZ wil een groot deel van de kleine ondernemers bereiken die op of onder het sociaal minimum leven. Toch ervaren een aantal respondenten dat het armoedebeleid gericht op kleine zelfstandigen nog wel verbeterd kan worden. In de gemeente Hengelo zijn er veel kleine zelfstandigen met inkomensproblemen en dit aantal neemt de laatste jaren, onder invloed van de economische crisis, toe. Op dit moment wordt het percentage armen onder zelfstandigen becijferd op tussen de 8 en 12% (Gemeente Hengelo, 2010a). Een probleem is de vermogenstoets die aan de verschillende sociale regelingen is gekoppeld, zoals aan de Bbz-regeling: *'Voor ondernemers is er zo'n toets. Daardoor vallen ze buiten de boot, terwijl ze wel in de financiële problemen zitten. En terwijl hun situatie niet wezenlijk verschilt met die van andere minima: ze hebben beiden weinig inkomen'*. Het relatief lage gebruik van sociale regelingen onder zelfstandige ondernemers, omdat ze nog altijd vermogen hebben bij inkomensachteruitgang, is een breed gedragen knelpunt (vgl. Folkeringa en Vroonhof, 2004).

Eén van de meer algemene actiepunten van het gemeentelijke armoedebeleid is het terugdringen van het niet-gebruik van regelingen. Onder andere via specifieke acties gericht op kleine zelfstandigen, 'de Geldzoeker', bestandskoppeling en het verkorten van doorlooptijden hoopt de gemeente het niet-gebruik terug te dringen (Gemeente Hengelo, 2010a; 2008). De eerste resultaten zijn overigens al zichtbaar: het aantal burgers dat gebruik maakt van het Sport- en Cultuurfonds neemt toe, de website 'de Geldzoeker' werd in 2009 gemiddeld 360 keer per maand geraadpleegd, en via gerichte belacties worden zelfstandigen benaderd om ze te wijzen op de beschikbare sociale regelingen. Hoewel in het laatste geval nog een verbeteringslag nodig is, is er wel sprake van verbetering ten aanzien van het terugdringen van het niet-gebruik.

3.2 *De inzet van maatschappelijke organisaties*

In de gemeente Hengelo zijn verschillende maatschappelijke organisaties die zich bezighouden met het begeleiden en ondersteunen van minima. Deze organisaties lopen uiteen van scholen, woningcorporaties, zorg- en welzijnsinstellingen en vrijwilligersorganisaties.

Er zijn veel voorbeelden waarin de inzet van maatschappelijke organisaties richting minima in de gemeente naar voren komt. Met een aantal organisaties hebben we gesproken over hun inzet ter bestrijding van armoede. Wat ons opvalt, is de grote nadruk die de verschillende respondenten leggen op de aanpak van armoede onder jongeren: *‘Armoede onder jongeren, daar moet je vroeg bij zijn. Zeker als ze er in opgroeien. In onze gemeente zie je dat een aantal kinderen opgroeit in armoede. Daar moet je alert op zijn, zeker nu. De economische teruggang raakt iedereen, maar als je je als jongere al op de rand bevindt, kun je er net vanaf vallen’*. Deze gesprekspartner doelt hiermee op het gevaar van duurzame armoede maar ook op de mogelijke overerving van armoede, en hiermee op het bestendigen van achterstandssituaties. Via de familielijnen kunnen kinderen een overtuiging ontwikkelen om afhankelijk te blijven van sociale regelingen. Volgens een geïnterviewde van de Cliëntenraad is het zo dat bepaalde jongeren simpelweg niet op participatie gericht zijn: *‘Het lijkt wel alsof sommige mensen niet willen, maar je zult toch echt zelf je best moeten doen’*.

Een maatschappelijke organisatie die zich actief bezighoudt met armoedebestrijding in Hengelo en meerdere keren door onze gesprekspartners is genoemd, is de Voedselbank. Zij hebben een belangrijke signalerende functie: *‘De Voedselbank is een centrale speler. Veel mensen schamen zich om voor armoede uit te komen. Maar zij komen deze mensen tegen en kunnen ze daar waar nodig doorverwijzen’*. Ook de organisatie Carint kwam tijdens de gesprekken ter sprake: *‘Dat is een organisatie die zich samen met de gemeente bezighoudt met schuldhulpverlening en die behoorlijk actief is. Zij zijn ook de mede-ontwikkelaars van BudgetAlert, waarbij zij samenwerken met de gemeente om mensen met schulden te ondersteunen’*, aldus een van onze gesprekspartners. Andere voorbeelden van maatschappelijke organisaties zijn het Platform Samenwerkingsverband Allochtonenorganisaties Hengelo (PSAH) en de Welzijnsorganisatie Scala, die door onze gesprekspartners expliciet genoemd zijn: *‘Zij signaleren armoedeproblemen onder allochtonen en ouderen (...); in Hengelo gebeurt echt voldoende’*. Dit laatste citaat is overigens exemplarisch voor het idee onder de door ons geïnterviewde regievoerders en maatschappelijke organisaties dat er over het algemeen voldoende maatschappelijke organisaties zijn die ondersteuning bieden aan minima.

3.3 *Minima over minimabeleid*

Net als de gemeente zien de vertegenwoordigers van minima het hebben van werk als het belangrijkste middel om uit de armoede te raken: *‘Dat is de beste manier’*. Over het algemeen zijn de vertegenwoordigers van minima die wij spraken tevreden over het armoedebeleid in de gemeente Hengelo. Volgens onze respondenten kent de gemeente Hengelo een genereus armoedebeleid: *‘De inkomensgrenzen die in Hengelo gelden, wijken zeker niet af van die van andere gemeenten’*, aldus een van de geïnterviewden. Tegelijkertijd constateren twee personen dat de gemeente Hengelo, in hun beleving, de afgelopen jaren wat strenger is geworden in haar aanpak richting bepaalde groepen

minima: *‘De gemeente is wat harder geworden vind ik, zeker naar jongeren toe. Maar dat is een goede zaak, ik sta daar achter. Ik vind dat jongeren niet werkloos hoeven zijn, althans niet voor een langere tijd. De gemeente biedt inkomensondersteuning en begeleiding om weer aan het werk te komen, daarnaast moeten ze het echt zelf doen’.*

Onze gesprekspartners maken zich vooral zorgen om de positie van alleenstaande ouders, kinderen die opgroeien in armoede, ouderen en werkloze jongeren. Dit zijn categorieën die ook door de gemeente als risicogroepen worden gezien (Gemeente Hengelo, 2008). Volgens een lid van de Cliëntenraad gebeurt er momenteel voldoende om deze groepen te ondersteunen: *‘Er zijn financiële middelen, specifiek gericht op het bevorderen van de maatschappelijke participatie van deze groepen. Zo zijn er sport- en cultuurfondsen en ik denk aan generieke regelingen, zoals de schuldhulpverlening en de bijzondere bijstand’.* De vertegenwoordigers noemen ook een aantal minder sterke punten als het gaat om armoedebestrijding in Hengelo: *‘In Hengelo zijn er nogal wat ouderen met een laag inkomen. Die mensen kunnen maar moeilijk rondkomen. Ze over de streep trekken om gebruik te maken van de daarvoor bestemde regelingen is voor de gemeente soms lastig. Het niet-gebruik van de voorzieningen laat volgens mij nog wat te wensen over’.* Deze geïnterviewde gaf aan geen precies zicht te hebben op de percentages niet-gebruik van sociale regelingen. Echter, wanneer we de gegevens in de nota ‘Koers op Kansen’ (Gemeente Hengelo, 2008) bekijken, lijkt het niet-gebruik van sociale regelingen over het algemeen inderdaad een belangrijk verbeterpunt te zijn. De gemeente constateert in de betreffende nota dat een beter inzicht in de doelgroepen van het armoedebeleid gewenst is om het niet-gebruik te kunnen bestrijden. Dit neemt niet weg dat de gemeente Hengelo, via een gerichte voorlichting en samenwerking met maatschappelijke organisaties, al de eerste stappen heeft gezet in de goede richting.

Wat de samenwerking betreft tussen de gemeente en het maatschappelijke middenveld, een onderwerp waar we later in deze rapportage nog op terug zullen komen, hebben de respondenten niet altijd even positieve ervaringen: *‘Er is veel in gang gezet, maar de samenwerking loopt nog wel eens langs elkaar heen. Sommige groepen minima hebben continu hulp nodig, maar in de nazorg worden niet altijd even duidelijke afspraken gemaakt. (..) Wat ik hiermee bedoel? Wie doet wat, de taakverdeling’.* Een ander terugkerend verbeterpunt is het duidelijker communiceren van de beweegredenen achter het beleid. Iemand zegt hierover: *‘Hier kan de gemeente duidelijker in worden. Leg de bewoners uit wat werkt, maar ook waarom iets niet werkt. Kortom, waar de gemeente haar keuzen op baseert. De burger wil vandaag de dag weten hoe iets in elkaar steekt’.* Dit betekent niet dat de vertegenwoordigers van minima niet te spreken zouden zijn over de inzet van de gemeente en het maatschappelijke middenveld: *‘De samenwerking verloopt goed en er zijn veel actieve partijen in Hengelo, zoals Carint en de Voedselbank, maar ook zijn er integrale websites, zoals het Zorgloket Hengelo’.* Een goed voorbeeld van hoe de gemeente en verschillende partijen, zoals de Cliëntenraad en de zorginstelling Carint, praktisch met elkaar samenwerken, is bijvoorbeeld het van elkaars faciliteiten gebruik maken om de minima te bereiken. Zo heeft de Cliëntenraad gebruik gemaakt van het adressenbestand van Sociale Zaken om minima aan te schrijven voor bijeenkomsten en/of themadagen bij Carint en in buurthuizen: *‘Op zo’n themadag staat bijvoorbeeld de bejegening van cliënten centraal. Hoe ervaren mensen dit en wat kan beter?’*

De economische bezuinigingen leiden nog niet tot grote bezorgdheid onder de geïnterviewde vertegenwoordigers van minima: *'Ik denk dat de thematiek armoedebestrijding altijd een belangrijke plaats behoudt op de politieke agenda'*. Het nieuwe coalitieakkoord lijkt dit vermoeden te onderschrijven. Zo heeft de gemeente besloten om het voorzieningenniveau te handhaven op 120% van de bijstandsnorm (Coalitieakkoord gemeente Hengelo, 2010: 5). Wat er met de subsidiëring van het welzijnswerk en de Voedselbank en dergelijke gebeuren zal is nog onbekend.

3.4 Mooie projecten voor de minima

De gemeente en het maatschappelijke middenveld zijn in Hengelo actief op het gebied van armoedebestrijding. Door onze gesprekspartners zijn een aantal bijzondere projecten voor minima benoemd. Eén daarvan is bijvoorbeeld BudgetAlert, een samenwerkingsverband tussen de gemeente Hengelo en de organisatie Carint, waar mensen terecht kunnen voor hulp bij het invullen van formulieren, of bij het op orde brengen van hun financiën. We presenteren hieronder een drietal van deze projecten die tijdens de gesprekken expliciet naar voren kwamen.

Het ROZ (Regionale Organisatie Zelfstandigen)

Voor ondernemers die op of onder het sociaal minimum leven is er het ROZ. Dit is een publieke organisatie met de hoofdvestiging in de gemeente Hengelo, en zeven vestigingen verspreid over verschillende gemeenten in Twente en de Achterhoek. Het ROZ voert verschillende regelingen voor ondernemers uit, te weten het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) en de borgstellingsregeling (zie ook www.roztwente.nl). Daarnaast houdt het ROZ zich bezig met advisering aan (startende) ondernemers, coaching bij de opstelling van ondernemersplannen, en biedt het workshops en cursussen aan om de vaardigheden en het netwerk van ondernemers te vergroten. Bovendien is er via het administratief bedrijf Oostwerk voor (startende) ondernemers de mogelijkheid om advies te krijgen over allerlei administratieve regelingen, zoals aangiftes.

De Geldzoeker

Op initiatief van de gemeente Hengelo is de Geldzoeker ontwikkeld. Het betreft hier een computerprogramma dat alle inwoners, maar ook intermediairs, de mogelijkheid biedt om na te gaan of men in aanmerking kan komen voor landelijke dan wel gemeentelijke financiële regelingen. Op dit moment kan het recht worden vastgesteld op in totaal zeventien regelingen. De Geldzoeker wordt doorontwikkeld om het in de toekomst ook mogelijk te maken digitaal een aanvraag in dienen.

Vanaf het voorjaar 2008 is de Geldzoeker op de website van de gemeente en onder www.degeldzoeker.nl te raadplegen (Gemeente Hengelo, 2008).

Jonge Moedercentrum Donna

Jonge Moedercentrum Donna van Carint biedt hulp aan moeders en zwangere vrouwen in de leeftijd van 14 tot 25 jaar, bij wie maatschappelijke participatie en een toekomstperspectief ontbreekt. Zij hebben problemen op het gebied van wonen, leren, werken, sociale omgeving, gezondheid en/of financiën. Ze verkeren vaak in een isolement en maken geen gebruik van reguliere voorzieningen, omdat de stap voor hen te groot is. Naast de jonge moeders zelf zijn hun kinderen doelgroep van het Moedercentrum. Vrouwen met ernstige psychiatrische problematiek en vrouwen wier dagelijks

functioneren wordt beïnvloed door alcohol, drugs en/of gokken, kunnen niet deelnemen aan de activiteiten van Donna. Jonge Moedercentrum Donna heeft als doel het bieden van opvoedingsondersteuning en persoonlijke begeleiding, zodat de jonge vrouwen in staat zijn hun moederrol te vervullen, hun dagelijks leven te leiden en zichzelf te ontwikkelen. Daarnaast biedt het project begeleiding op het gebied van scholing en werk, hetgeen de sociale en economische zelfredzaamheid bevordert. Ook biedt Carint het Jonge Vader Project Atlas aan.

4 *Samenwerken aan armoedebeleid in Hengelo*

Tien gemeenteambtenaren, vrijwel zonder uitzondering werkzaam op de afdeling Sociale Zaken, en twintig medewerkers van maatschappelijke organisaties lieten zich in onze enquête uit over de samenwerking rondom de armoedebestrijding in Hengelo. Daarnaast hebben de interviews met de regievoerders en met de vertegenwoordigers van minima veel informatie opgeleverd over deze samenwerking. Er blijkt in Hengelo volop behoefte te bestaan aan samenwerking op het gebied van armoedebestrijding en het voorkomen van sociale uitsluiting. Deze samenwerking is in ontwikkeling.

4.1 *Inkomensverbetering en maatschappelijke participatie van minima*

De gemeente Hengelo strijdt samen met verschillende maatschappelijke organisaties tegen armoede. Samenwerking is hierbij van groot belang. In de nota 'Op Koers in Armoedebestrijding' (Gemeente Hengelo, 2010a) lezen we dat de gemeente samenwerking hoog in het vaandel heeft staan en daar waar mogelijk nieuwe coalities opzoekt, bijvoorbeeld met het bedrijfsleven in het kader van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De samenwerking met de organisatie Carint wordt door de geïnterviewde personen het meest genoemd als 'Best Practice'. Over het algemeen verloopt de samenwerking tussen de gemeente en het maatschappelijke middenveld goed en ook de maatschappelijke organisaties weten elkaar onderling goed te vinden. Tegelijkertijd kan de samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat volgens de ondervraagde beleidsambtenaren nog beter: '*Dat zou wat beter kunnen. Het moet een automatisme worden dat je aan elkaar denkt*'.

4.2 *Samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat*

Bijna zonder uitzondering werken de gemeenteambtenaren die de enquête hebben ingevuld op de afdeling Sociale Zaken. Ongeveer tweederde van hen is beleidsmedewerker en twee zijn er afdelingshoofd. Zij werken onder andere samen met de afdeling Wmo.

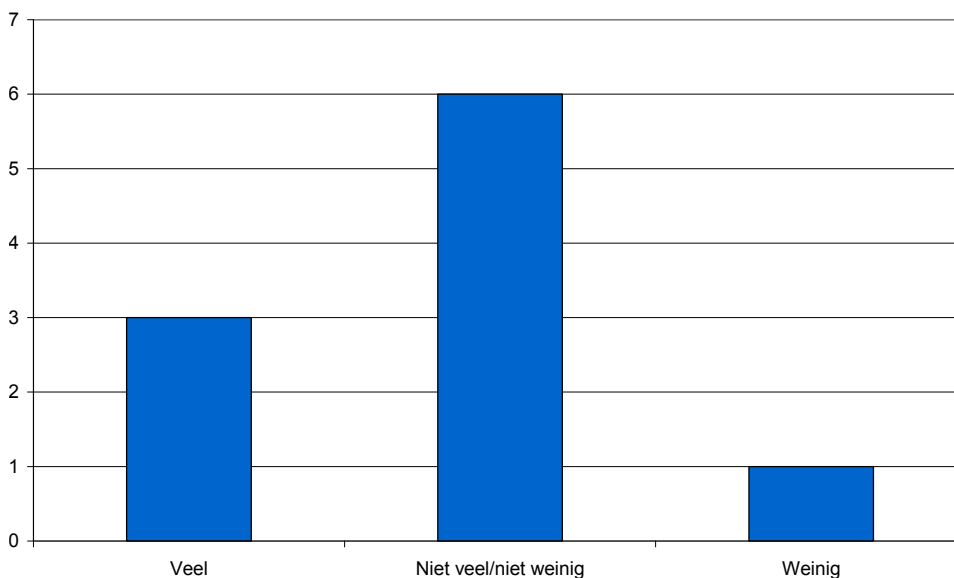
In het kader van het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting zijn deze ambtenaren vooral betrokken bij de formulering van het beleid en het bewaken van de uitvoering daarvan. De gemeenteambtenaren zien een belangrijke rol weggelegd voor de gemeente bij het zo goed mogelijk informeren van burgers over de beschikbare voorzieningen. Ook zien zij een rol voor de gemeente als initiatiefnemer van projecten die de maatschappelijke participatie van minima bevorderen.

Zeven van de tien ambtenaren die de enquête hebben ingevuld vinden dat de gemeente een rol heeft in het samenbrengen van belangrijke partijen op het gebied van armoede en sociale uitsluiting, en ook in het subsidiëren van maatschappelijke organisaties en groepen om de maatschappelijke participatie van minima te bevorderen.

In de gemeente Hengelo zijn verschillende participatieregelingen voor de minima. De collectieve ziektekostenverzekering, de langdurigheidstoeslag, de regeling duurzame gebruiksgoederen en een schoolkosten- of computerregeling zijn bij de ambtenaren het meest bekend.

Kijken we naar de enquête, dan vinden de meeste ambtenaren dat hun afdeling de afgelopen jaren niet veel, maar ook niet weinig, heeft samengewerkt met andere gemeentelijke afdelingen ter bevordering van het inkomen of de maatschappelijke participatie van minima (zie figuur 4.1). Bijna alle ambtenaren geven aan op dit thema met de Wmo-afdeling te hebben samengewerkt, terwijl de afdelingen Maatschappelijke Ontwikkelingen (zorg & welzijn), Onderwijs en Onderzoek door de helft van hen worden genoemd. Van de ambtenaren die hebben samengewerkt, geeft een ruime meerderheid (negen van de tien) aan dat dat is gebeurd op het gebied van het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima; zes van de tien geven aan te hebben samengewerkt op het gebied van de inkomensverbetering. De samenwerking blijkt in veel gevallen (bij zeven ambtenaren) te gaan om het uitwisselen van informatie over de grote lijnen van het beleid. Bij zes van de tien gaat het om contact over individuele cases, terwijl de helft samenwerkt in het kader van het gezamenlijk initiëren, organiseren en uitvoeren van projecten. Bijna alle ambtenaren geven aan dat de samenwerking met de gemeente op een bepaalde doelgroep is gericht. Het vaakst blijkt het te gaan om bijstandsgerechtigden, minima met een baan, of kinderen van minima.

Figuur 4.1 Hoeveel werken gemeentelijke afdelingen met elkaar samen? (n=10)

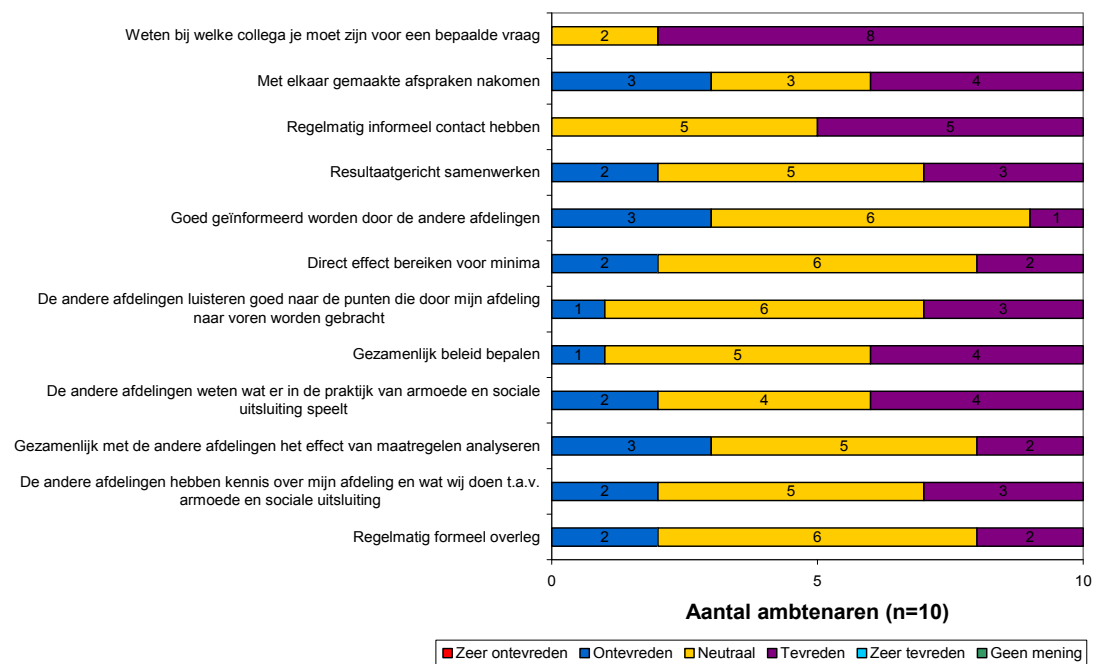

In de enquête hebben we beleidsambtenaren gevraagd wat ze vinden van de samenwerking binnen het gemeentelijke apparaat. De ambtenaren beoordelen de interne samenwerking gemiddeld met het cijfer 6,6. Zeven van hen noemen expliciet de Wmo-afdeling waarmee de samenwerking goed verloopt.

Ambtenaren vinden, bijna zonder uitzondering, alle aspecten ten aanzien van de samenwerking die ze voorgelegd krijgen belangrijk of zeer belangrijk als het gaat om de verbetering van het inkomen en bevordering van de maatschappelijke participatie van minima. In sommige gevallen staan enkele ambtenaren neutraal tegenover het belang van deze aspecten. Het nakomen van met elkaar gemaakte afspraken en het goed geïnformeerd worden door de andere afdelingen vinden gemeenteambtenaren van het grootste belang. Ook resultaatgericht samenwerken vindt een groot deel van hen belangrijk.

We hebben ook gevraagd naar de tevredenheid over de verschillende aspecten in de samenwerking. Ze zijn het meest tevreden over het hebben van regelmatig informeel contact en weten bij welke collega je moet zijn voor een bepaalde vraag. Over het goed geïnformeerd worden door de andere afdelingen zijn ambtenaren relatief het minst tevreden.

Figuur 4.2 *Tevredenheid over de samenwerking met de andere gemeentelijke afdelingen (n=10)*

Opmerkelijk is dat negen van de tien gemeenteambtenaren vinden dat meer of intensiever samenwerken met andere gemeentelijke afdelingen wenselijk is. Deze wens geldt vooral voor samenwerking met de afdelingen Wmo en Zorg & Welzijn. Meer of intensiever samenwerken is volgens hen vooral nodig op de onderwerpen preventie van armoede/sociale uitsluiting, signaleren en doorverwijzen.

Alle ambtenaren die aan het onderzoek hebben meegewerkt denken dat de samenwerking met andere gemeentelijke afdelingen verbeterd kan worden. Hierbij gaat het dan vooral om een intensievere samenwerking, het beter en regelmatig informeren van andere afdelingen en het delen van informatie. Eén ambtenaar noemt in het kader hiervan een jaarlijkse voorlichting voor beleidsmedewerkers over het beleid en de uitvoering daarvan. Twee respondenten zien bij een intensievere samenwerking een sturende of ondersteunende rol voor het management weggelegd.

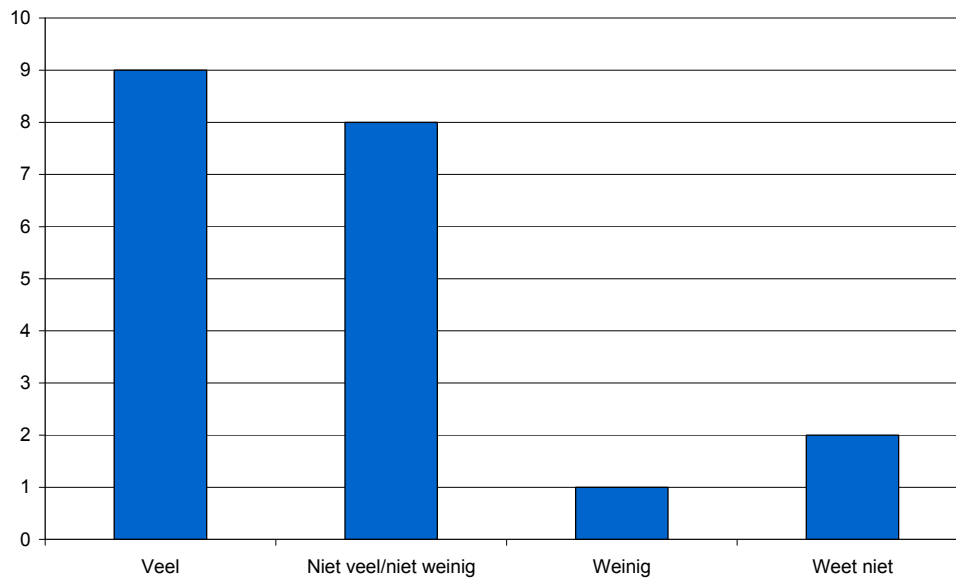
4.3 Samenwerking tussen de gemeente en maatschappelijke organisaties

Twintig medewerkers van maatschappelijke organisaties lieten zich in onze enquête uit over de samenwerking rondom de armoedebestrijding in Hengelo. De helft daarvan werkt bij een professionele organisatie die actief is op de gebieden welzijn en zorg. Deze organisaties zijn op vele manieren actief bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting, maar doen dat vooral door te signaleren en doorverwijzen en door activering naar opleiding/werk/vrijwilligerswerk. Veertien van de twintig organisaties krijgen structureel of per project subsidie van de gemeente.

Bijna alle organisaties (18 van de 20) hebben het afgelopen jaar met de gemeente samengewerkt op het gebied van armoedebestrijding of het bevorderen van de participatie van minima. Iets minder dan de helft van de maatschappelijke organisaties heeft dat het afgelopen jaar zelfs veel gedaan (zie figuur 4.3). Van de organisaties die hebben samengewerkt, geeft het merendeel (13 van de 20) aan te hebben samengewerkt op het gebied van het bevorderen van de maatschappelijke participatie van minima, terwijl zeven organisaties dat hebben gedaan op het gebied van inkomensverbetering.

De samenwerking blijkt in de meeste gevallen te gaan om het uitwisselen van informatie en contact over individuele cases. Daarnaast worden er door ongeveer een derde van de organisaties gezamenlijk projecten opgezet of is er gepraat over de beleidsvorming van de gemeente. Bijna alle medewerkers van de maatschappelijke organisaties (18 van de 20) geven aan dat de samenwerking met de gemeente op een bepaalde doelgroep is gericht. Opvallend is dat organisaties zich richten op een brede doelgroep. Dak- en thuislozen, bijstandsgerechtigden en kinderen van minima worden het meest genoemd. Hiernaast worden ouderen, nieuwe Nederlanders, arbeidsongeschikten en chronisch zieken veel genoemd.

Figuur 4.3 Hoe vaak werken maatschappelijke organisaties samen met de gemeente? (n=20)

De meeste ambtenaren (9 van de 10) die de enquête hebben ingevuld, geven aan samen te werken met maatschappelijke organisaties op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Ze werken vooral samen met woningcorporaties en het maatschappelijk werk. Ook wordt er regelmatig samengewerkt met belangenbehartigers van minima en de Voedselbank(en). Het gaat dan voornamelijk om het uitwisselen van informatie, contact over individuele cases en het gezamenlijk organiseren en uitvoeren van projecten. De samenwerking is daarbij altijd gericht op een specifieke doelgroep. Doelgroepen die de ambtenaren daarbij het vaakst noemen zijn bijstandsgerechtigden, nieuwe Nederlanders, minima met een baan en kinderen van minima.

Vier van de negen ambtenaren geven aan dat hun afdeling deelneemt aan grotere lokale samenwerkingsverbanden rond armoede en maatschappelijke participatie van minima. Deze vier nemen deel aan tenminste twee samenwerkingsverbanden, terwijl één van hen heeft ingevuld bij zes van deze samenwerkingsverbanden betrokken te zijn. De meeste van deze samenwerkingsverbanden hebben betrekking op schuldhulpverlening. Opvallende samenwerkingsverbanden die ambtenaren noemen zijn De Slinger/Pact MVO Hengelo, de Stadsbank Oost Nederland, BudgetAlert en het Jeugdsportfonds.

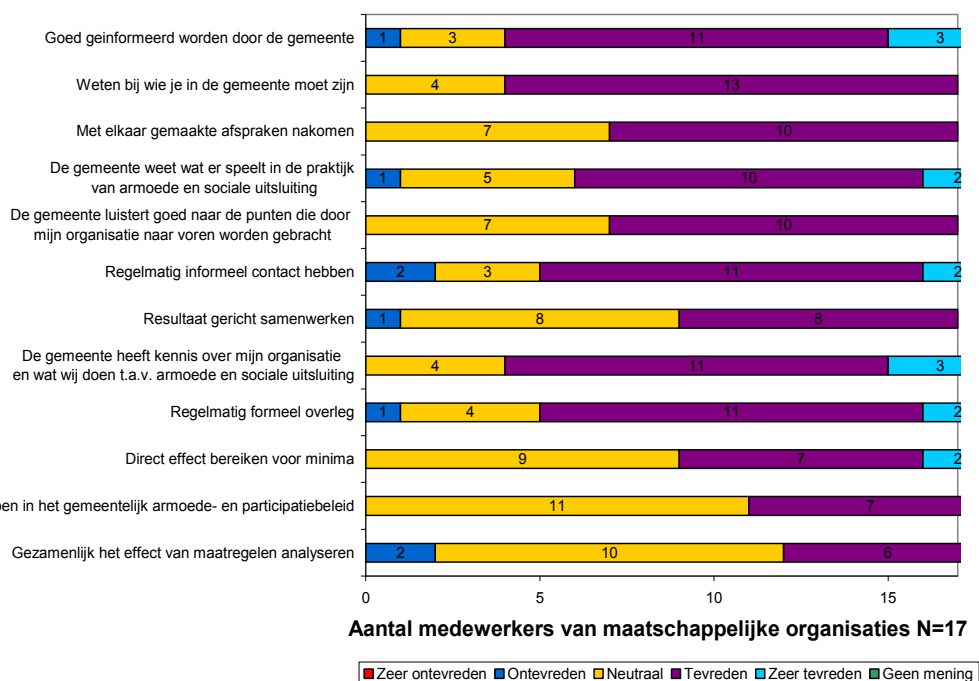
De helft van de ambtenaren (5 van de 10) vindt dat hun afdeling meer of intensiever zou moeten samenwerken met andere organisaties op het gebied van armoede en sociale uitsluiting.

Beoordeling van de samenwerking met de gemeente

De maatschappelijke organisaties in onze enquête zijn behoorlijk tevreden over de samenwerking met de gemeente op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Ze waarderen deze samenwerking gemiddeld met een 7.2, een hoger cijfer dan de ambtenaren aan hun onderlinge samenwerking geven. Toch geven ook twee maatschappelijke organisaties de samenwerking het rapportcijfer 5.

Het meest tevreden zijn de organisaties over de kennis die de gemeente heeft over hun organisatie, onder meer ten aanzien van het armoedebeleid, en het goed geïnformeerd worden door de gemeente. Het minst tevreden zijn de organisaties over de gezamenlijke analyse van het effect van maatregelen en de inspraakmogelijkheid in het armoede- en participatiebeleid van de gemeente. Figuur 4.4 geeft een overzicht van de aspecten en de mate van tevredenheid van de medewerkers van de organisaties hierover. Bijna zonder uitzondering vinden zij al deze aspecten belangrijk tot zeer belangrijk voor hun samenwerking met de gemeente. Het goed geïnformeerd worden door de gemeente en het nakomen van met elkaar gemaakte afspraken vinden de respondenten van het grootste belang. Regelmatig formeel overleg en een inspraakmogelijkheid in het gemeentelijke armoede- en participatiebeleid zijn voor de organisaties ook van belang.

Figuur 4.4 Tevredenheid over de samenwerking met de gemeente (n=17)

Ook hebben we gekeken welke aspecten (zie figuur 4.4) de algemene tevredenheid over de samenwerking het meest beïnvloeden. Het gaat om de volgende aspecten: met elkaar gemaakte afspraken nakomen, goed geïnformeerd worden door de gemeente, en resultaatgericht samenwerken.

De helft van de twintig organisaties die de enquête hebben ingevuld vindt meer of intensiever samenwerken met de gemeente niet nodig, terwijl acht dat wel wenselijk vinden. Onder deze acht geldt deze wens vooral voor het onderwerp activering naar opleiding/werk/vrijwilligers. Daarnaast worden de onderwerpen signaleren, informeren van de minima, begeleiding op financieel terrein en collectieve belangenbehartiging genoemd.

In totaal vijftien organisaties noemen verbeterpunten wat betreft de samenwerking tussen de gemeente en de maatschappelijke organisaties. Over drie zaken delen verschillende organisaties dezelfde mening. Zo geven een aantal organisaties aan dat er meer contact zou moeten zijn tussen de gemeente en de andere organisaties. Een aantal keer per jaar formeel overleg met de gemeente en andere instanties zou volgens één van de respondenten kunnen helpen om te bespreken wat er op dat moment speelt. Verder wordt meer en intensievere informatieuitwisseling als verbetering genoemd. Dit kan volgens een respondent voorkomen dat de burger tussen wal en schip raakt. Daarnaast noemen een aantal respondenten verbeteringen rondom beleidsuitvoering en voorbereiding. Eén respondent zou graag willen dat organisaties deelgenoot worden gemaakt bij beleidsvoorbereiding. Twee andere respondenten stippen het belang aan van het goed op elkaar afstemmen van beleid en uitvoering. Een respondent: *'Het beleid is vooral gericht op de mogelijkheden voor de eigen gemeentelijke organisatie, niet zozeer op die voor maatschappelijke organisaties.'* Verder denkt een respondent dat het af en toe samen met betrokken instanties organiseren van een conferentie, waarin een onderwerp/thema centraal staat, een verbetering van de samenwerking zou kunnen betekenen.

4.4 Samenwerking van maatschappelijke organisaties en groepen onderling

Als het gaat om de onderlinge samenwerking, constateren we dat de overgrote meerderheid, namelijk zeventien van de twintig maatschappelijke organisaties, in de enquête aangeeft dat hun organisatie op het gebied van armoede en sociale uitsluiting samenwerkt met andere organisaties dan de gemeente. Er wordt vooral veel samengewerkt met organisaties zoals woningcorporaties, het maatschappelijk werk, de Voedselbanken, en zowel financiële- als dienstverlenende instellingen. In ruim drie kwart van de gevallen gaat het om informatie uitwisselen en contact over individuele cases als manier van samenwerking. Voor het overgrote deel is de samenwerking gericht op een bepaalde doelgroep. Bijstandsgerechtigden worden door bijna de helft van de organisaties (8 van de 17) genoemd als doelgroep. Zeven van de zeventien noemen dak- en thuislozen als doelgroep en ook ouderen, kinderen van minima, arbeidsongeschikten, en chronisch zieken worden relatief vaak genoemd.

We kunnen concluderen dat er tussen de maatschappelijke organisaties veel wordt samengewerkt. Een regiovoerder merkt op: *'door samenwerking krijgen mensen een gezicht. Je krijgt een beter beeld van de problemen en kunt elkaar hierover attenderen'*.

4.5 Lokale samenwerkingsverbanden

Ruim twee derde van de maatschappelijke organisaties (11 van de 16) geeft aan deel te nemen aan een lokaal samenwerkingsverband. Bij een kwart van de organisaties gaat het om deelname aan drie samenwerkingsverbanden, terwijl één organisatie zegt deel te nemen aan zes van deze samenwerkingsvormen. Er worden veel verschillende samenwerkingsverbanden genoemd, zoals het Multidisciplinair Overleg vanuit de gemeente, Budget Alert, Het Centrum voor Jeugd en Gezin, de Regionale Organisatie Zelfstandigen (ROZ), Stuurgroep Rotonde, de Voedselbank, de Werkgroep Sociale

Voorhoede Berflo Es, Preventie Partners Twente (een samenwerkingsverband tussen organisaties die zich bezighouden met preventieve zorg), de Stadsbank Oost Nederland, het Jeugdcluster Gezondheidspark, de Regionale aanpak kindermishandeling (RAAK) en het Vangnet Zorg.

Ondanks de deelname van ruim twee derde van de organisaties aan een lokaal samenwerkingsverband, vindt ruim de helft van de organisaties meer of intensievere samenwerking nodig met andere organisaties op het gebied van armoede en sociale uitsluiting.

Hieronder volgt een omschrijving van de drie samenwerkingsvormen die het vaakst genoemd zijn in de enquête:

BudgetAlert

BudgetAlert is een samenwerkingsverband tussen de gemeente Hengelo en de organisatie Carint (zie www.budgetalert.nl). Carint is een organisatie die zich onder andere richt op algemeen maatschappelijk werk, waaronder budgetbegeleiding. Bij BudgetAlert kunnen mensen terecht met vragen over kwijtschelding van de gemeentebelasting, aanvragen voor schuldhulpverlening en inkomensafhankelijke regelingen. Ook kunnen de burgers er hulp krijgen bij het invullen van formulieren en belastingen en dergelijke. De gemeente Hengelo en Carint hebben er met de oprichting van BudgetAlert voor gezorgd, dat er één organisatie is waar mensen terecht kunnen met vragen over geld. Het samenwerkingsverband richt zich op preventie en op mensen die in een uitzichtloze schuldpositie terecht zijn gekomen of dreigen te komen. Door bundeling van krachten is er bij BudgetAlert niet alleen aandacht voor de schulden, maar ook voor de aanwezige achterliggende problematiek daarvan. Voor het schulden oplossen wordt gebruik gemaakt van de Stadsbank Oost Nederland.

Bij schuldhulpverleningstrajecten voert de casemanager van BudgetAlert de regie. Verder biedt BudgetAlert hulp bij vragen op juridisch en sociaal gebied. Verdere preventiewerkzaamheden zijn het geven van budgetcursussen en voorlichting.

Om de doelgroep van BudgetAlert op een laagdrempelige manier te bereiken, is er een dagelijks inlooppreekuur. Daarnaast worden er onder andere spreekuren gehouden bij de Voedselbank en in zes wijkcentra.

Stadsbank Oost-Nederland

De Stadsbank Oost-Nederland is een gemeenschappelijke regeling waaraan 22 gemeenten in Twente en de Achterhoek deelnemen. De Stadsbank Oost Nederland is geen commerciële bank en heeft zodoende geen winstoogmerk. Eén van de 22 deelnemende gemeenten is de gemeente Hengelo. In de gemeente Hengelo is een vestiging aanwezig van waaruit de Stadsbank haar diensten aanbiedt.

Klanten van de Stadsbank Oost Nederland kunnen daar terecht voor financieel advies en voor het afnemen van diverse diensten. Tot het productenpakket van de bank behoren:

- (Sociale) Kredietverlening
- Budgetbeheer
- Schuldhulpverlening
- Bewindvoering
- Jongeren & Schulden
- Schuldpreventie en Voorlichting

Inwoners van de gemeente Hengelo kunnen gebruik maken van deze diensten tegen concurrerende tarieven. In sommige gevallen is de dienstverlening gratis en betaalt de gemeente dat.

Centrum voor Jeugd en Gezin Hengelo (CJG)

Dit samenwerkingsverband wordt door een aantal maatschappelijke organisaties benoemd en twee van deze organisaties vinden dit ook het meest belangrijke samenwerkingsverband. Binnen het CJG werken de gemeente Hengelo, Carint, Bureau Jeugdzorg Overijssel en de GGD Regio Twente met elkaar samen.

De Programmaraad Centrum voor Jeugd en Gezin maakt deel uit van het samenwerkingsverband. Deze Programmaraad vervangt de oude overleggen de Rotonde en Platform 0-12; de raad is onderdeel van de nieuwe overlegstructuur van het Hengelose jeugdbeleid. De partners in de Programmaraad CJG zijn:

- GGD-JGZ
- Carint
- Bureau Jeugdzorg Overijssel
- Scala Welzijnswerk
- Jarabee
- MEE
- Tactus
- Mediant
- De Hengelose Huisartsenvereniging
- De politie
- De woningcorporatie
- De Coördinatoren WSNS Samenwerkingsverbanden

Aanleiding voor het opzetten van het CJG in 2008 was de opdracht van het Rijk, dat er in iedere gemeente in Nederland een Centrum voor Jeugd en Gezin moet zijn. Als gevolg daarvan streeft de gemeente Hengelo ernaar dat de samenwerking tussen jeugdzorgpartners verder wordt geoptimaliseerd. Er zijn fysiek laagdrempelige inlooppunten van het Centrum voor Jeugd en Gezin gerealiseerd.

5 *Versterking van de lokale sociale agenda in Hengelo*

Versterking van de lokale sociale agenda is een belangrijk doel van de Stedenestafette. Het gaat dan bijvoorbeeld om het vaststellen en onderschrijven van de toekomstige pijlers van het armoedebeleid in de gemeente Hengelo. Op dit moment gaat de gemeente Hengelo uit van een integraal en breed armoedebeleid, met een nadruk op participatiebevordering. Uit de interviews met regievoerders en maatschappelijke organisaties zagen we dat de situatie van kleine zelfstandigen in ieder geval een structureel aandachtspunt hoort te zijn. Over dit thema heeft de gemeente ook extra vragen gesteld in de enquête. Ook is er een extra vraag gesteld over BudgetAlert. De resultaten zullen we kort bespreken.

5.1 *Respons op de vragen van de gemeente Hengelo aan het veld*

In de eerste plaats wil men weten of de ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties op de hoogte zijn van het meer algemene samenwerkingsverband 'BudgetAlert'. Daarnaast heeft de gemeente aan ambtenaren en organisaties gevraagd naar bestaande samenwerkingsverbanden om de doelgroep zelfstandigen en/of zzp'ers te bereiken. Tot slot is de gemeente op zoek naar suggesties om zelfstandigen in de toekomst beter te benaderen. Ze heeft gevraagd of men bekend is met de mogelijkheden die het ROZ kan bieden voor (startende) zelfstandige ondernemers.

Duidelijk is dat bijna alle ondervraagden op de hoogte zijn van BudgetAlert en haar dienstverlening. De respondenten geven op de open vraag de volgende reacties: 'ja, het gaat om de begeleiding bij schulden', 'begeleiding bij psychosociale problemen', 'financiële dienstverlening', 'hulp bij schuldenproblematiek' en 'informatie en advies rondom schuldhulpverlening'. Het maatschappelijke veld herkent derhalve het samenwerkingsverband tussen de gemeente en Carint.

Ongeveer de helft van de ondervraagde ambtenaren en maatschappelijke organisaties richt zich niet op (kleine) zelfstandigen in Hengelo. De respondenten die dit wel doen, geven aan samen te werken met de Kamer van Koophandel, financiële instellingen, het ROZ en de Stadsbank.

Oplossingsrichtingen om zelfstandigen in de toekomst beter te bereiken concentreren zich rondom de volgende thema's:

- De aanpak moet beter op elkaar worden afgestemd, te veel organisaties doen 'iets' met zelfstandigen.

- Om het bereik van zelfstandigen te stimuleren kunnen specifieke bijeenkomsten worden georganiseerd, waar alle relevante partijen in Hengelo aan meewerken.
- Het structureler inschakelen van de Kamer van Koophandel om zelfstandigen persoonlijk te kunnen benaderen.

Met de laatste vraag wil de gemeente graag weten in hoeverre de ambtenaren en maatschappelijke organisaties bekend zijn met de mogelijkheden die het ROZ kan bieden voor (startende) zelfstandige ondernemers. Duidelijk is dat meer dan twee derde van de respondenten op de hoogte is van de dienstverlening van het ROZ richting zelfstandige ondernemers (figuur 5.1).

5.2 *Wensen voor de lokale sociale agenda*

In een lokale sociale agenda leggen de lokale partijen gezamenlijk vast wat binnen de gemeente de prioriteiten zijn als het gaat om de bestrijding van armoede en de bevordering van maatschappelijke participatie. We hebben zowel de regievoerders, de gemeenteambtenaren en de medewerkers van maatschappelijke organisaties als de vertegenwoordigers van minima gevraagd welke punten volgens hen zeker op de agenda moeten komen. De suggesties voor de lokale sociale agenda laten zich als volgt groeperen:

- Een blijvende bescherming van mensen die het echt nodig hebben.
- Handhaving van het huidige armoedebeleid.
- Extra aandacht besteden aan de achterstandssituatie van kinderen.
- Extra aandacht besteden aan zelfstandige ondernemers met een laag inkomen.
- Het verder terugdringen van het niet-gebruik van regelingen.
- Opheffen van schotten tussen afdelingen.
- Het frequenter communiceren van beweegredenen achter het beleid.
- Het intensiveren van de onderlinge uitwisseling van informatie.

Het is duidelijk dat de mensen die de enquête invulden tevreden zijn met het beleid zoals het er nu ligt. De respondenten noemden eerder een aantal onderwerpen dat extra aandacht verdient, zoals bepaalde groepen minima of verbetering rondom de communicatie en uitwisseling van gegevens.

5.3 *Wensen voor samenwerking*

Acht van de twintig maatschappelijke organisaties geven aan dat meer samenwerking met de gemeente gewenst is op het gebied van armoede en sociale uitsluiting. Tien organisaties zijn van mening dat dit niet nodig is. De acht organisaties die intensiever met de gemeente willen samenwerken, willen dit vooral rondom de activering van minima, als het gaat om het signaleren van problemen, het informeren van minima en het begeleiden van mensen op financieel terrein.

Daarnaast zijn tien van de twintig organisaties van mening dat ze intensiever moeten samenwerken met andere organisaties. Zo wensen ze meer samenwerking met organisaties zoals het maatschappelijk werk, de Stadsbank, Jeugdzorg en de GGZ.

De resultaten van de enquête laten verder zien dat negen van de tien ambtenaren meer willen samenwerken met andere gemeentelijke afdelingen. De ambtenaren die de vragenlijst hebben ingevuld zijn, op één persoon na, allemaal werkzaam bij de afdeling Sociale Zaken. Een regievoerder is bijvoorbeeld van mening dat: *'we zaken beter met elkaar kunnen afstemmen. Er zijn delen die zowel Sociale Zaken als de afdeling Wmo raken. Hier moeten we nog slimmer mee omgaan'*. Onder deze personen is behoefte aan meer samenwerking met de afdelingen Zorg & Welzijn en Wmo. In mindere mate is meer samenwerking gewenst met de terreinen Onderwijs en Welzijn. Wat opvalt is dat in mindere mate meer samenwerking met maatschappelijke organisaties gewenst is (5x genoemd). Dit onderschrijft ons vermoeden dat er in de gemeente Hengelo al veel wordt samengewerkt tussen de gemeente en het maatschappelijke middenveld. Wel zijn er wensen tot meer samenwerking tussen de verschillende gemeentelijke afdelingen en tussen de diverse maatschappelijke organisaties in Hengelo.

6 *Samen verder werken aan succes: conclusie en aanbevelingen*

In wat volgt presenteren we eerst de hoofdconclusie uit ons onderzoek en werken we enkele onderdelen daarvan nader uit. Dat mondt tenslotte uit in enkele zo concreet mogelijke aanbevelingen.

6.1 *Hoofdconclusie en lokale sociale agenda*

De gemeente Hengelo heeft een veelomvattend en breed gedragen beleid ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting. Vele partijen werken mee aan de uitvoering ervan. Dat gebeurt deels via enkele goed werkende samenwerkingsverbanden en praktische tools. Toch blijft er nog het nodige te verbeteren. De mogelijke verbeterpunten spelen zich zowel op de inhoud van het beleid af als op de wijze waarop het beleid gevormd en uitgevoerd wordt. De kwesties waarop verbetering wenselijk is zijn, in het kort:

- Het bereiken van specifieke groepen zoals werkenden met een laag inkomen.
- Bereiken dat zelfstandigen met een laag inkomen gebruik gaan maken van de regelingen.
- Het niet-gebruik van regelingen terugdringen.
- Samenwerking binnen de gemeente.
- Afstemming in de uitvoering: wie doet wat.
- Het systematisch betrekken van maatschappelijke partijen bij de beleidsvorming.
- Het samen met maatschappelijke partijen evalueren van de effecten van het beleid.

Dit is de hoofdconclusie die uit het onderzoek onder gemeenteambtenaren, maatschappelijke organisaties en vertegenwoordigers van minima in Hengelo te trekken valt. De wensen voor de lokale sociale agenda die de respondenten in dit onderzoek op tafel leggen sluiten aan bij deze hoofdconclusie:

- Een blijvende bescherming van mensen die het echt nodig hebben.
- Handhaving van het huidige armoedebeleid.
- Extra aandacht besteden aan de achterstandssituatie van kinderen.
- Extra aandacht besteden aan zelfstandige ondernemers met een laag inkomen.
- Het verder terugdringen van het niet-gebruik van regelingen, zeker bij werkenden.
- Het opheffen van schotten tussen afdelingen.
- Het frequenter communiceren van beweegredenen achter het beleid.
- Het intensiveren van de onderlinge uitwisseling van informatie.

6.2 *Armoede en sociale uitsluiting in Hengelo*

Het aantal mensen dat in Hengelo van een laag tot zeer laag inkomen moet rondkomen, neemt de afgelopen jaren toe. Het percentage van de huishoudens dat met minder dan € 11.700 per jaar moet rondkomen, valt landelijk gezien in de lagere regionen (landelijk varieert het per gemeente tussen 5% en 23%). Ook het percentage huishoudens dat het met minder dan € 15.100 per jaar moet stellen is vergeleken met bijvoorbeeld Enschede een stuk lager (19% tegenover 25%). Toch heeft de gemeente Hengelo met ongeveer 9000 mensen die van een (gezins-)inkomen beneden 120% van de bijstandsnorm moeten rondkomen een doelgroep van het armoedebeleid gelijk aan circa 11% van de bevolking.

Deze groep is volgens onze gesprekspartners bij de gemeente zeer divers, variërend van allochtonen en eenoudergezinnen, tot kinderen, ouderen en kleine zelfstandigen. Ook de problemen waar minima mee te maken krijgen zijn divers: naast financiële tekorten, zijn dat een lagere maatschappelijke participatie, gezondheidsproblemen en langdurige uitkeringsafhankelijkheid. Door de bank genomen kent de gemeente de doelgroep vrij goed, en ze streeft naar een hoger gebruik van de regelingen door werkende armen, met name door de kleine zelfstandigen (en zzp-ers) die relatief zwaar door de crisis getroffen zijn.

6.3 *Armoedebestrijding met een visie*

De gemeente Hengelo wil in haar armoedebeleid rekening houden met zowel de oorzaken als de gevolgen van armoede. Het gaat kort gezegd om geld (inkomen) en participatie. Daarom zet de gemeente in op een evenwichtig pakket van maatregelen in vier categorieën: inkomensversterking, bevordering van participatie, verbetering van de dienstverlening, en bestrijding van het niet-gebruik. Immers, om de eerste twee categorieën optimaal te realiseren is adequate dienstverlening een noodzaak. En het volstaat niet om goede regelingen te hebben; er moet ook continu gekeken worden naar het gebruik van die regelingen door degenen die ze het meeste nodig hebben. Met deze benadering sluit Hengelo aan bij de aanbeveling van de Europese Unie over 'Active Inclusion'. Daarin staat een pleidooi voor een evenwichtig samenspel van inkomen, (arbeids-)participatie en adequate dienstverlening voor iedereen die door armoede getroffen of bedreigd wordt.

Hengelo heeft dan ook een veelheid aan regelingen in het leven geroepen om uitsluiting te helpen tegengaan. Daarbij hanteert de gemeente een inkomensgrens van 120% van de bijstandsnorm, waarmee ze wil aangeven hoe belangrijk ondersteuning juist voor risicogroepen op de rand van de bijstand is. Van die regelingen wordt ook veel, - en steeds meer -, gebruik gemaakt. Aandacht voor preventie en gezondheid sluit eveneens aan bij de brede benadering van armoede en sociale uitsluiting die de gemeente hanteert.

Ook in de wijze waarop het armoedebeleid wordt uitgevoerd, sluit Hengelo aan bij de Europese aanbeveling: samenwerking is daarin het sleutelbegrip. Dat gebeurt zowel op bilaterale basis als in vaste samenwerkingsverbanden met maatschappelijke organisaties.

Voor deze aanpak van armoede en sociale uitsluiting heeft de gemeente een breed draagvlak. Dat geldt voor zowel de inhoud als de werkwijze. Ook de minima zelf steunen deze benadering van harte, inclusief de nadruk op participatie in arbeid of scholing van jongeren, die de afgelopen jaren strenger is geworden. Arbeidsparticipatie is immers de beste manier om aan armoede en uitsluiting te ontsnappen, vinden alle respondenten in ons onderzoek.

6.4 Uitvoering kent haar sterktes en zwaktes

De uitgangspunten van het beleid hebben in Hengelo ook concrete vertaling gevonden. Een hulpmiddel als de Geldzoeker web site, initiatieven als het Jonge Moedercentrum Donna en BudgetAlert, en een organisatie als het Centrum voor Jeugd en Gezin spelen daarin een belangrijke rol. Eveneens is het zoeken van aansluiting bij of gebruik maken van regionale voorzieningen, zoals de Stadsbank Oost-Nederland of het ROZ, belangrijk. Dit is geen volledige opsomming van alle vormen van samenwerking in de ondersteuning. Van de maatschappelijke organisaties krijgt de gemeente voor deze samenwerking een goede 7,2.

Met dit alles is het bereik van regelingen en ondersteuning de afgelopen tijd steeds toegenomen. En toch valt er nog het nodige te verbeteren:

- De afstemming tussen de verschillende ondersteuners is nog niet optimaal. Dat geldt zeker de ondersteuning van kleine zelfstandigen. Deze relatief nieuwe doelgroep van het armoedebeleid is nog onvoldoende bekend en degenen die hen ondersteunen werken nog onvoldoende samen. Toch bevindt Hengelo zich met het benoemen van deze groep en het zoeken naar een adequate benadering in Nederland in de voorhoede.
- Het terugdringen van niet-gebruik vergt continue aandacht van alle partijen. Bekendheid van de regelingen bij de intermediairs is daarvoor een eerste vereiste. Zo is het positief te kunnen vaststellen dat de dienstverlening van BudgetAlert bij vele organisaties bekend is, evenals de rol en werkzaamheden van het ROZ. Maar er moeten ook goede kanalen zijn voor het signaleren van niet-gebruik, zodat gerichte voorlichting gegeven kan worden.
- De samenwerking binnen de gemeente kan volgens velen beter. Die samenwerking krijgt een 6,6. Respondenten vinden dat de nadruk daarbij zou moeten liggen op wederzijds informeren, resultaatgericht samenwerken en het nakomen van afspraken.
- Maatschappelijke partijen worden zeer intensief betrokken bij de uitvoering van beleid. Nogal wat respondenten vinden dat de betrokkenheid groter zou kunnen zijn bij andere fasen van de beleidscyclus, zoals de beleidsvorming en het analyseren van effecten van beleid.

6.5 Aanbevelingen

1. In de eerste plaats verdient het aanbeveling om het huidige beleid, met zijn brede benadering gericht op inkomensondersteuning en begeleiding, verder voort te zetten. Het beschikbaar stellen van de gemeentelijke regelingen aan alle burgers met een inkomen beneden 120% van de bijstandsnorm is daarbinnen belangrijk om het voorkomen van armoede en het ontsnappen aan uitsluiting te bevorderen.
2. Ook de aandacht voor armoede onder kleine zelfstandigen en zzp-ers dient te worden doorgezet en zo mogelijk geïntensiveerd. Daarbij valt te denken aan het organiseren van voorlichting aan potentieel betrokkenen, maar ook aan professionals en vrijwilligers van maatschappelijke organisaties. Ook een vorm van continu 'onderzoek' door bijvoorbeeld het creëren van een meldpunt behoort wellicht tot de mogelijkheden.
3. Binnen de gemeente is er behoefte aan betere informatieuitwisseling en afstemming. Dit zou ondersteund kunnen worden door op gezette tijdstippen niet al te formele bijeenkomsten te organiseren met ambtenaren van de verschillende afdelingen en diensten, waar wordt geïnformeerd en gebrainstormd rondom thema's als armoede en onderwijsparticipatie, armoede en gezondheid, problematische schulden, et cetera. Het betrekken van professionals van maatschappelijke organisaties of vertegenwoordigers van minima als inleiders bij zulke bijeenkomsten kan de aantrekkelijkheid vergroten.
4. Niet de minst belangrijke aanbeveling, tot slot, betreft het betrekken van maatschappelijke partijen bij alle fasen van het beleidsproces: vanaf het bepalen van de agenda tot en met de evaluatie van beleid. Dit zou natuurlijk kunnen door een vorm van structureel overleg in te stellen. Maar vele betrokken partijen hebben al overleg met elkaar, hetzij bilateraal of in wisselende samenstelling. Het verdient dan ook aanbeveling om te zoeken naar een andere, dynamische en creatieve werkwijze. Daarbij zou rekening gehouden moeten worden met de wensen van transparantie van beleid en heldere feedback. Dat houdt in dat de maatschappelijke partners van de gemeente graag willen weten (en zo mogelijk willen meebepalen) welke richting het beleid uitgaat, welke stappen de gemeente daarin zet en waarom, en wat de gemeente doet met de wensen en aanbevelingen van haar partners en van de minima zelf. De respondenten in ons onderzoek geven aan dat het uiteraard de gemeente ofwel de politiek is die het beleid bepaalt, maar dat zij graag actief in de gelegenheid worden gesteld om suggesties aan te dragen en mee te denken over de vormgeving van het beleid. Zij willen ook graag samen met de gemeente de resultaten van dat beleid analyseren en evalueren. Een tweetal keer per jaar een goed voorbereide meedenkbijeenkomst, wellicht thematisch, zou aan die behoefte kunnen beantwoorden. Tijdens een eerste dergelijke bijeenkomst zouden de elementen van een lokale sociale agenda, zoals die tijdens dit onderzoek naar voren zijn gebracht, besproken kunnen worden.

Literatuur en documenten

Coalitieakkoord gemeente Hengelo: *Investeren in verbinding* (2010).

Folkeringa, M. en Vroonhof, P. (2004). *Armoede onder zelfstandige ondernemers*. Zoetermeer: EIM.

Gemeente Hengelo (2010a). *Op koers in armoedebestrijding*.

Gemeente Hengelo (2010b). *Meer samenhang in participatie*.

Gemeente Hengelo (2009). *Aanvalsplan jeugdwerkloosheid*.

Gemeente Hengelo (2008). *Koers op kansen*.

Nicis Institute (2009). *Armoedebestrijding doe je zo! Successen uit de G32*. Dvd van het Nicis Institute : Den Haag iov de werkgroep Armoedebestrijding van de Sociale Pijler van G32.

Steketee, M., Mak, J. & Tierolf, B. (red.). *Kinderen in Tel: Databoek 2010*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

StimulanSZ (2008). *Minimascan 2008*. Utrecht: StimulanSZ.

Geraadpleegde websites

www.roztwente.nl

www.sgbo.nl

www.degeldzoeker.nl

Bijlage 1 Wensen voor de lokale sociale agenda

Hieronder geven we een gedetailleerd overzicht van wensen voor de lokale sociale agenda, zoals die zijn genoemd door de verschillende respondenten.

De wensen van de sleutelinformanten:

- Meer aandacht voor de specifieke situatie waarin minima zich bevinden.
- Meer aandacht voor alleenstaande oudere vrouwen.
- Meer aandacht voor het terugdringen van het niet-gebruik van regelingen.
- Meer aandacht voor het betrekken van burgers bij het beleid.
- Meer aandacht voor armoede onder zelfstandigen.

De wensen van de vertegenwoordigers van de minima:

- Meer aandacht voor het betrekken van werkgevers bij armoedebestrijding.
- Meer aandacht voor het terugdringen van het niet-gebruik van regelingen.
- Armoede bespreekbaar houden.
- Het armoedebeleid houden zoals het is.
- Blijvende aandacht voor de positie van kinderen in armoede.

De wensen van de ambtenaren:

- Elkaar beter informeren over de dienstverlening.
- Aandacht voor het omgaan met landelijke bezuinigingen.
- Meer aandacht voor een integraal armoedebeleid.
- Aandacht voor de positie van zelfstandige ondernemers.
- Meer onderlinge samenwerking als het gaat om armoedebestrijding.

De wensen van de medewerkers van maatschappelijke organisaties:

- Blijvende aandacht voor armoedebestrijding.
- Bevorderen van de zelfredzaamheid van minima.
- Aandacht voor het voorkomen van de armoedeval.
- Meer aandacht voor nazorg.
- Mensen beter informeren over sociale regelingen.
- Meer samenhang tussen regelingen creëren.
- Meer aandacht voor de onderlinge taakverdeling: wie doet wat?
- In samenwerking met het bedrijfsleven inzetten op participatie.
- Geen specifieke wensen, houden zoals het is.

Bijlage 2 Over het onderzoek in Hengelo

Het Verwey-Jonker Instituut heeft gebruik gemaakt van kwalitatieve en kwantitatieve bronnen en methoden. Wij hebben:

- Bestaand onafhankelijk onderzoek over de gemeente geanalyseerd (waaronder CBS-statistieken).
- Relevante beleidsdocumenten bestudeerd.
- Interviews gehouden met drie belangrijke spelers in de gemeente Hengelo op het gebied van armoede en sociale uitsluiting (regievoerders).
- Interviews gehouden met drie vertegenwoordigers van minima in Hengelo.
- Een digitale enquête gehouden onder ambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties.

Over de enquête

Methodes

Aan in totaal 95 respondenten (gemeenteambtenaren en medewerkers van maatschappelijke organisaties) die betrokken zijn bij het bestrijden van armoede en sociale uitsluiting in Hengelo is via de e-mail een uitnodiging verstuurd voor deelname aan het onderzoek naar samenwerking op dit gebied. De lijst met organisaties en e-mailadressen is door de gemeente Hengelo samengesteld.

Via een link in de uitnodigingsmail kwamen de respondenten terecht bij een vragenlijst. De vragenlijst bestond voor de deelnemers van maatschappelijke organisaties uit 29 vragen en voor de gemeenteambtenaren uit 34 vragen. De vragenlijst kon online worden ingevuld. Als eerste werd een korte introductie gegeven op het Europese Jaar ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting en op de deelname van de gemeente Hengelo aan de Stedenestafette en het onderzoek. Hierna konden de respondenten beginnen met het beantwoorden van de vragen. Aan de organisaties en gemeenteambtenaren is na tien dagen een herinnering verstuurd.

De gemeente kreeg de kans om in de enquête drie vragen naar keuze te stellen. Die vragen luiden:

1. Welke dienstverlening biedt BudgetAlert volgens u?
2. Op welke wijze werkt u samen met andere organisaties om de doelgroep zelfstandigen en/of zzp'ers te benaderen? Heeft u zelf ideeën om zelfstandigen en/of zzp'ers te benaderen?
3. Bent u bekend met de mogelijkheden die het ROZ kan bieden voor (startende) zelfstandige ondernemers?

Resultaten

In totaal hebben twintig medewerkers van maatschappelijke organisaties en tien gemeenteambtenaren de vragenlijst ingevuld. De medewerkers van de maatschappelijke organisaties zijn in dienst bij negentien verschillende organisaties. Negen van de tien gemeenteambtenaren zijn werkzaam bij de afdeling Sociale zaken. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de aantallen deelnemers per type organisatie.

Tabel 1.1 Deelnemers aan de digitale enquête

Type organisatie	Aantal deelnemers
Gemeente	10
Professionele organisatie, voornamelijk actief op het gebied van zorg	4
Professionele organisatie, voornamelijk actief op het gebied van welzijn	6
Professionele organisatie, voornamelijk actief op het gebied van financiën	1
Religieuze organisatie (bijv. een kerkelijke organisatie of moskee)	1
Vrijwilligersorganisatie	1
Belangenorganisatie voor minima	-
Ander type organisatie	7
Totaal aantal deelnemers	30

Onder 'ander type organisatie' vallen organisaties die zich richten op uiteenlopende onderwerpen, zoals schuldhulpverlening, re-integratie of het adviseren van het college van B & W rondom armoedebestrijding.

Colofon

Opdrachtgever/financier	Project Erop af: doen en delen! en de deelnemende gemeenten
Auteurs	Drs. H.R.A.M. Swinnen Drs. F.P.S. Dekker F. J. Hermens
Omslag	Grafitall, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht T 030-2300799 F 030-2300683 E secr@verwey-jonker.nl Website www.verwey-jonker.nl

ISBN 978-90-5830-429-2

De publicatie

De publicatie is te downloaden via de website www.verwey-jonker.nl en www.stedenestafette.nl.

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2010.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.